

ANALIZA CONDIȚIILOR LEGALE PRIVIND APLICAREA ACORDULUI DE RECUNOAȘTERE A VINOVĂȚIEI ÎN CADRUL URMĂRIRII PENALE

Albert ANTOCI

Doctor în drept, conferențiar universitar, Academia MAI ”Ștefan cel Mare”,

Chișinău, Republica Moldova

e-mail: antoci22@mail.ru

<https://orcid.org/0000-0001-6304-2046>

Maria MÎNDRESCU

Procuror în Procuratura mun.Chișinău, Oficiul Reprezentare a învinuirii în instanța de Judecată,

Chișinău, Republica Moldova

e-mail: maria_mindrescu@mail.ru

<https://orcid.org/0009-0001-7793-8887>

Acordul de recunoaștere a vinovăției este instituția juridică simplificată, menită să faciliteze examinarea cauzelor penale și să optimizeze eficiența activității instanțelor judecătorești și a organelor de urmărire penală. Prin implementarea acestor proceduri, se urmărește reducerea complexității procesului penal, promovând astfel celeritatea și eficiența în soluționarea cauzelor penale. Obiectul de studiu al prezentului demers științific îl constituie analiza condițiilor de aplicare al procedurii de recunoaștere a vinovăției în cadrul procesului penal, prevăzute prin amendamentul introdus prin Legea Republicii Moldova Nr: 83 din 14.04.2023 la capitolul III din Titlul III al Părții Speciale a Codului de Procedură Penală.

Cuvinte-cheie: proces penal, acord de recunoaștere a vinovăției, procuror, învinuit, instanță de judecată, probe, proces echitabil.

ANALYSIS OF THE LEGAL FRAMEWORK FOR IMPLEMENTING PLEA AGREEMENTS IN CRIMINAL PROSECUTION

The plea agreement is a simplified legal institution designed to facilitate the examination of criminal cases and to optimize the efficiency of judicial and prosecutorial activities. By implementing these procedures, the aim is to reduce the complexity of the criminal process, thereby promoting swiftness and efficiency in the resolution of criminal cases. The object of study in this scientific endeavor is the analysis of the conditions for applying the plea agreement procedure within the criminal process, as provided by the amendment introduced by the Law of the Republic of Moldova No. 83 of April 14, 2023, to Chapter III of Title III of the Special Part of the Code of Criminal Procedure.

Keywords: criminal process, plea agreement, prosecutor, defendant, court, evidence, legal qualification, fair trial.

ANALYSE DES CONDITIONS JURIDIQUES D'APPLICATION DE L'ACCORD DE RECONNAISSANCE DE CULPABILITÉ DANS LES POURSUITES PÉNALES

L'accord de reconnaissance de culpabilité est l'institution juridique simplifiée, conçue pour faciliter l'examen des affaires pénales et optimiser l'efficacité du travail des tribunaux et des parquets. Grâce à la mise en œuvre de ces

procédures, l'objectif est de réduire la complexité du processus pénal, favorisant ainsi la célérité et l'efficacité dans la résolution des affaires pénales. L'objet d'étude de cette approche scientifique est l'analyse des conditions d'application de la procédure de reconnaissance de culpabilité dans la procédure pénale, prévue par l'amendement introduit par la loi de la République de Moldova n ° 83 du 14.04.2023 au Chapitre III du Titre III de la partie spéciale du Code de procédure pénale.

***Mots-clés:** procès pénal, accord de plaider, procureur, accusé, tribunal de première instance, preuve, procès équitable.*

АНАЛИЗ ПРАВОВЫХ УСЛОВИЙ ПРИМЕНЕНИЯ СОГЛАШЕНИЯ О ПРИЗНАНИИ ВИНЫ В УГОЛОВНОМ ПРЕСЛЕДОВАНИИ

Соглашение о признании вины является упрощенным правовым институтом, призванным облегчить рассмотрение уголовных дел и оптимизировать эффективность работы судов и органов уголовного преследования. Целью внедрения этих процедур является снижение сложности уголовного процесса, тем самым способствуя скорости и эффективности разрешения уголовных дел. Объектом исследования данной научной работы является анализ условий применения процедуры признания вины в уголовном процессе, предусмотренной поправкой, внесенной Законом Республики Молдова № 83 от 14.04.2023 в главе III раздела III Особенной части Уголовно-процессуального кодекса.

***Ключевые слова:** уголовный процесс, соглашение о признании вины, прокурор, обвиняемый, суд, доказательства, справедливое судебное разбирательство.*

Introducere

Practica încheierii acordurilor de recunoaștere a vinovăției a fost supusă examinării Curții Europene a Drepturilor Omului (CtEDO) în mai multe rânduri. În cauza *Deweer c. Belgia*, Curtea a stabilit că consimțământul unui inculpat pentru acceptarea unei sancțiuni fără un proces nu contravine articolului 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) dacă acest consimțământ este dat în mod liber, explicit și lipsit de ambiguitate [1]. Prin urmare, CtEDO a sugerat că diversele forme consensuale care urmăresc accelerarea procedurilor penale nu sunt nepărat în contradicție cu articolul 6 al CEDO.

Această interpretare a fost consolidată ulterior în cauza *Natsvlishvili și Togonidze împotriva Georgiei* [2]. Curtea a subliniat că reglementările privind acordurile de recunoaștere a vinovăției au multiple avantaje, inclusiv eliberarea sistemului judiciar de un volum mare de cauze și deținuți, și că, dacă sunt aplicate corect, aceste reglementări pot fi un instrument eficient în combaterea corupției și a criminalității

organizate (§ 90). În plus, CtEDO a specificat două cerințe esențiale pentru a evalua conformitatea acestor acorduri cu articolul 6 CEDO: (a) inculpatul trebuie să accepte acordul în mod complet voluntar, fiind pe deplin conștient de toate faptele cauzei și de consecințele juridice ale acordului; (b) conținutul acordului și caracterul echitabil al procedurii care a precedat încheierea acestuia trebuie să fie supuse unui control judiciar adecvat (§ 91-92).

O contribuție semnificativă la conturarea acordurilor de recunoaștere a vinovăției în procedurile penale din statele europene a fost adusă și de Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei, care, în 2017, a inițiat un studiu privind aplicarea procedurilor consensuale în practică, inclusiv negocierea de pledoarie și analiza bunelor practici, riscuri și probleme, cu scopul de a formula recomandări relevante pentru statele membre ale Consiliului Europei [3]. În rezoluția sa din 12 octombrie 2018, intitulată „*Încheierea de acorduri în cadrul procedurilor penale: necesitatea unor standarde minime pentru sistemele*

de renunțare la proces”, Adunarea Parlamentară a subliniat necesitatea unor garanții adecvate pentru a asigura că statele membre pot beneficia de avantajele potențiale ale sistemelor de renunțare la proces, reducând în același timp riscurile pentru drepturile omului, în special dreptul la un proces echitabil [4].

Așemeni și în majoritatea statelor SUA, un inculpat poate încheia un acord de recunoaștere a vinovăției cu un procuror în orice moment pe parcursul unui proces penal. Acesta poate fi aranjat înainte ca procurorul să formuleze acuzațiile sau poate fi aranjat după ce juriul a început deliberările asupra verdictului într-un caz. Un procuror poate chiar să fie dispus să negocieze un acord de recunoaștere a vinovăției după o condamnare, dacă inculpatul face apel împotriva condamnării și argumentele acestuia par a avea merit [5].

Codul de procedură penală al Republicii Moldova prevede acordul de recunoaștere a vinovăției ca o procedură specială care facilitează o examinare simplificată a cauzelor penale în fața instanței de judecată. Această procedură constă într-o tranzacție între procuror și învinuit sau, după caz, inculpat, care își dă consimțământul de a-și recunoaște vina în schimbul unei pedepse mai blânde. Prin această procedură, se urmărește atât eficientizarea actului de justiție, cât și asigurarea celerității în soluționarea cauzelor penale, garantând în același timp protecția drepturilor procesuale ale părților implicate.

Această tranzacție reprezintă un acord încheiat între procuror și învinuit, fie acesta persoană fizică sau juridică, care își exprimă acordul de a-și recunoaște vina și de a accepta încadrarea juridică a faptei, precum și forma de executare a pedepsei. În schimb, învinuitul beneficiază de o reducere a pedepsei, ceea ce implică asumarea responsabilității pentru faptele reținute în sarcina sa și recunoașterea răspunderii penale, cu condiția ca instanța să accepte acest acord.

Materiale utilizate și metode aplicate. La elaborarea prezentului articol a fost studiat și utilizat

cadru normativ, doctrina internațională, regională și națională ce studiază instituția acordului de recunoaștere a vinovăției. Au fost folosite metodele: logică, cognitive, empirică, comparativă, analiza și sinteza, sistemică.

Rezultate obținute și discuții

Prin Legea nr. 83 din 14 aprilie 2023, care a intrat în vigoare la data de 02 august 2023 [6], au fost introduse modificări semnificative la Capitolul III din Titlul III al Părții Speciale a Codului de Procedură Penală, modificări care se axează asupra procedurii de recunoaștere a vinovăției,

În doctrina română, procedura acordului de recunoaștere a vinovăției, de către unii doctrinari, este definită ca o procedură specială, care derogă de la normele de drept penal comun. Aceasta se aplică unor infracțiuni specifice și constă într-un acord între inculpat și procuror. Inculpatul recunoaște comiterea faptei imputate, acceptând atât încadrarea juridică atribuită faptei sale, cât și aplicarea unei sancțiuni penale. Procurorul, la rândul său, este de acord cu aplicarea unei pedepse într-un fel, quantum și formă de executare care sunt acceptabile pentru inculpat [7, p. 7-8].

În cazul Republicii Moldova, procedura de recunoaștere a vinovăției este concepută ca o metodă simplificată și eficientă de soluționare a procesului penal, facilitând rezolvarea rapidă a cazurilor prin admiterea faptelor de către acuzat și acceptarea cadrului legal aplicabil, în schimbul unor beneficii procesuale specifice, inclusiv posibilitatea de a negocia mărimea pedepsei.

Această instituție își are originile în practica pledoariei din sistemele de drept *common law* [8, p. 5], unde acuzatul este adus în fața instanței pentru a răspunde acuzațiilor și este solicitat să declare dacă se consideră vinovat sau nevinovat. Procedura contribuie la eficientizarea sistemului judiciar și încurajează soluționarea anticipată a litigiilor penale,

asigurând totodată un proces echitabil și respectarea drepturilor fundamentale ale persoanelor implicate.

Pledoaria de nevinovăție reprezintă o negare formală a responsabilității penale de către inculpatul pentru infracțiunea imputată. În schimb, pledoaria de vinovăție [9, p. 11-34] constituie o acceptare formală și explicită a răspunderii pentru acuzațiile aduse, fiind deseori percepută ca o formă de mărturisire. Este esențial să se facă distincția între o mărturisire, care reprezintă o descriere detaliată a evenimentelor (de exemplu, „eu l-am împușcat”), și o pledoarie de vinovăție, care implică acceptarea juridică a tuturor elementelor constitutive ale infracțiunii imputate (de exemplu, „recunosc că sunt vinovat de comiterea unui omor cu circumstanțe atenuante”)¹⁾.

Pledoaria de vinovăție include și o autoevaluare a culpabilității, a gravității morale a comportamentului său, precum și a pericolului pe care acesta îl reprezintă pentru societate, aspecte ce contribuie la determinarea unei pedepse adecvate, având în vedere dimensiunile sociale și individuale ale cazului.

Această pledoarie are ca efect recunoașterea vinovăției fără necesitatea desfășurării unui proces judiciar complet, iar inculpatul renunță la o serie de drepturi procesuale fundamentale garantate în cadrul unui proces obișnuit.

Codul de Procedură Penală al Republicii Moldova nu utilizează termenul „pledoarie” sau „pledare”, echivalentul cel mai apropiat fiind „recunoașterea vinovăției”.

În contextul aderării Republicii Moldova la Uniunea Europeană, este imperativă armonizarea legislației procedurale penale cu *acquis-ul* comunitar. Un aspect care necesită atenție deosebită în lu-

¹⁾ *Pledoaria de nevinovăție*, sau *pledoaria de vinovăție* o regăsim în modelul american de *plea-negoziare*, care ulterior a servit drept inspirație pentru legislaturi dintr-o serie de țări europene în ultimele decenii, fiind întâlnită în dreptul italian, francez, elvețian, german și austriac. (Nota autorului)

mina acestor modificări este procedura Acordului de recunoaștere a vinovăției.

Conform doctrinei naționale, bazate pe lucrările autorilor de specialitate, recunoașterea vinovăției este tratată ca o descriere a faptelor comise, fără a impune o evaluare juridică a acestora. Declarația de recunoaștere a vinovăției încheiată printr-un acord implică acceptarea de către învinuit, fie acesta persoană fizică sau juridică, a faptelor incriminate, acceptarea încadrării juridice a faptelor sale de către procuror și forma de executare a pedepsei.

Conform jurisprudenței actuale, așa cum este interpretată de către Curtea Supremă de Justiție [10], nu este necesar consimțământul părții vătămate sau al părții civile pentru încheierea și validarea acordului de recunoaștere a vinovăției. Totuși, în situația în care un astfel de acord este încheiat cu un minor, este obligatoriu ca acesta să fie asistat de reprezentantul său legal, conform normelor legale în vigoare, precum și de un pedagog sau, după caz, de un psiholog. Acești profesioniști trebuie să semneze fiecare pagină a acordului și să confirme declarația minorului în cadrul ședinței de judecată [11].

Prin acceptarea acestei proceduri, inculpatul renunță la majoritatea drepturilor procesuale fundamentale, inclusiv la dreptul de a nu se autoincrimina, dreptul de a păstra tăcerea, dreptul de a contesta probele în instanță, dreptul de a solicita excluderea probelor inadmisibile și dreptul de a solicita administrarea de noi probe.

Încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției între învinuitul persoană fizică sau juridică și procuror trebuie să respecte condițiile legale prelabile. Acordul poate fi inițiat de procuror, de învinuit sau de apărătorul acestuia și poate fi încheiat în orice moment după punerea sub învinuire și până la trimiterea cauzei în judecată [12].

În situația în care procurorul decide să inițieze procedura de încheiere a unui acord de recunoaștere a vinovăției, acesta este obligat să informeze atât în-

vinuitul, cât și apărătorul acestuia. La inițierea procedurii de către procuror, se vor respecta cerințele prevăzute la art. 505 alin. (1) din Codul de Procedură Penală (CPP), după care se va adresa în mod formal învinuitului și apărătorului său cu această propunere.

Apărătorul are obligația de a discuta cu învinuitul, în condiții de confidențialitate și accesibilitate, despre toate drepturile și obligațiile procesuale, inclusiv cele stipulate la art. 505 alin. (2) și art. 506 alin. (3) CPP. Respectarea acestor obligații de către apărător este esențială pentru ca învinuitul să înțeleagă pe deplin implicațiile și să poată decide, în cunoștință de cauză, dacă acceptă sau refuză încheierea unui acord de recunoaștere a vinovăției.

În cazul în care propunerea de a încheia acordul de recunoaștere a vinovăției este inițiată conform art. 66 alin. (2) pct. 10) CPP de către învinuit și apărătorul acestuia, iar procurorul refuză să încheie acordul, acest refuz trebuie să fie formalizat printr-o ordonanță motivată. Legalitatea acestei ordonanțe poate fi contestată la judecătorul de instrucție, conform art. 313 CPP, cu respectarea procedurii prealabile.

Reieșind din conținutul normei materiale în vigoare, statuăm că acordul de recunoaștere a vinovăției poate fi formalizat numai în conformitate cu condițiile expres prevăzute de legislația procesul penală, implicând respectarea următoarelor aspecte esențiale:

1. Să fie emisă de către procuror o Ordonanță de punere sub învinuire, în privința unei persoane fizice sau juridică.

Cerința unei Ordonanțe de punere sub învinuire, rezultă din prevederile art.504 alin.(2) CPP, potrivit căruia Acordul de recunoaștere a vinovăției este o tranzacție încheiată între procuror și învinuit persoană fizică sau juridică. Cerințele subiectului infracțiunii sunt reglementate de prevederile art.21 Cod Penal.

2. Învinuitul să recunoască explicit comiterea faptei și să accepte încadrarea juridică sub care

a fost inițiată acțiunea penală. Recunoașterea comiterii faptei trebuie să fie rezultatul unei declarații explicite a învinuitului, acesta trebuind să accepte încadrarea juridică stabilită de către organul de urmărire penală.

Nu suntem totuși de acord cu conținutul alin. (2) al art.504, în ceea ce privește faptul că acordul de recunoaștere a vinovăției se încheie în cazul când persoana acceptă încadrarea juridică a faptei. Astfel persoana în acest caz este limitată în acțiuni prin faptul că în cazul când ea recunoaște doar parțial fapta comisă, sau nu este de acord cu încadrarea juridică aplicată, procurorul nu poate să accepte încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției. Statuăm că încadrarea juridică a faptei stabilită prin ordonanța de începere a urmăririi penale reprezintă o versiune preliminară a organului de urmărire penală, care poate evolua în timp, în funcție de probele administrate. În același timp, încadrarea juridică stabilită prin ordonanța de punere sub învinuire nu este definitivă, aceasta putând fi schimbată până la elaborarea rechizitoriului, în cazul când acuzarea constată că noile circumstanțe ivite în procesul de investigare al faptei atenuiază sau agravează situația făptuitorului, circumstanțe care au legătură nemijlocită cu obiectul cauzei.

Potrivit alin. (2) art. 113 CP RM, calificarea oficială a infracțiunii se efectuează la toate etapele procedurii penale de către persoanele care efectuează urmărirea penală și de către judecători.

Dilema respectivă a rămas fără o explicație din partea legislatorului care nu a prevăzut careva soluții optime ce pot fi aplicate în acest caz, din care caz constatăm că conținutul alin. (2) al art. 504 este unul vag, general, contrar principiilor generale ale procesului penal expuse în Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

3. Actul normativ ar trebui să prevadă dispoziții clare privind infracțiunile care pot fi incluse în acordul de recunoaștere a vinovăției. Legislația

restricționează aplicabilitatea acestui acord la infracțiuni pentru care se aplică pedeapsa cu închisoare pe un termen de până la 15 ani inclusiv, cu excepția celor prevăzute la art. 135 și art. 135/1 din Codul penal, cu condiția ca învinuitul să fi împlinit vârsta de 16 ani la momentul săvârșirii infracțiunii. Un acord de recunoaștere a vinovăției nu poate fi încheiat cu persoanele învinuite de crearea unui grup criminal organizat sau a unei organizații criminale. În cazul infracțiunilor comise în participație, în faza urmăririi penale, cauza referitoare la persoana care a semnat acordul va fi disjunsă, formându-se un dosar separate.

Condițiile la inițierea Acordului de recunoaștere a vinovăției:

- *Formalizarea scrisă a acordului:* Acordul de recunoaștere a vinovăției trebuie să fie redactat în formă scrisă, în conformitate cu prevederile art. 505 alin. (1) și art. 506 din Codul de Procedură Penală. Este imperativ ca toate răspunsurile la întrebările specificate de aceste articole să fie documentate în mod clar de către învinuit. Acordul trebuie să fie semnat de procuror, de persoana învinuită, precum și de apărătorul acesteia, semnătura fiind aplicată pe fiecare pagină a documentului pentru a asigura autenticitatea și integritatea acestuia.

- *Participarea obligatorie a apărătorului:* Legea stipulează în mod explicit necesitatea prezenței unui apărător în procesul de încheiere a acordului de recunoaștere a vinovăției. Conform art. 505 alin. (1) CPP, acordul se întocmește în scris, cu aprobarea scrisă a limitelor pedepsei de către procurorul ierarhic superior, în prezența obligatorie a învinuitului și a apărătorului său.

Prezența apărătorului la încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției este imperativă, acesta având obligația de a certifica faptul că procedura a fost respectată și că recunoașterea vinovăției de către învinuit sau inculpat rezultă dintr-o înțelegere confidențială și prealabilă [13, p. 14-17].

Art. 506 alin. (2) CPP prevede că apărătorul trebuie să certifice separat, în scris, că acordul a fost examinat personal de către el, că procedura prevăzută de lege a fost respectată și că recunoașterea vinovăției de către învinuit rezultă dintr-o înțelegere confidențială prealabilă. Învinuitul nu poate renunța la serviciile apărătorului în cadrul acestei proceduri, iar asistența juridică oferită este crucială pentru a asigura caracterul voluntar al recunoașterii vinovăției.

- *Stabilirea vinovăției pe baza probelor administrate:* O condiție esențială pentru încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției este existența probelor suficiente care să demonstreze că faptele au fost săvârșite de învinuit și că vinovăția acestuia este stabilită. La etapa urmăririi penale, fiecare probă trebuie să fie evaluată din perspectiva pertinentei, concludenței, utilității și veridicității sale, iar toate probele trebuie să fie coroborate pentru a forma un ansamblu coerent. Conform art. 101 alin. (2) CPP, organul de urmărire penală apreciază probele conform propriei convingeri, formată în urma examinării lor în ansamblu, sub toate aspectele și în mod obiectiv, călăuzindu-se de lege. Astfel, atunci când sunt administrate suficiente probe care stabilesc vinovăția persoanei, se poate concluziona că faptele au fost săvârșite de învinuit, iar această convingere trebuie să fie bazată pe o evaluare detaliată și specifică a speței examinate.

Această condiție asigură conformitatea instituției acordului de recunoaștere a vinovăției cu principiul aflării adevărului real, permițând încheierea acordului doar atunci când există date suficiente referitoare la comiterea infracțiunii și vinovăția învinuitului. Având în vedere importanța principiilor prezumției de nevinovăție și aflării adevărului, aplicarea acestora nu poate fi compromisă nici în cazul încheierii unui acord de recunoaștere a vinovăției. În consecință, instanța va respinge acordul dacă probele administrate nu sunt suficiente pentru a înlătura,

dincolo de orice îndoială rezonabilă, dubiul cu privire la comiterea faptei de către inculpat.

Prin urmare, dacă instanța constată că probatoriul administrat nu dovedește clar existența faptei și că aceasta a fost săvârșită de inculpat, va respinge acordul de recunoaștere a vinovăției, chiar dacă inculpatul a recunoscut comiterea faptei.

• *Negocierea limitelor pedepsei cu învinuitul și apărătorul acestuia:* Procurorul este responsabil de negocierea cu învinuitul și apărătorul acestuia cu privire la categoria, quantumul și modalitatea de executare a pedepsei ce urmează a fi aplicată de instanța de judecată. Această negociere se desfășoară în limitele prevăzute de art. 80 din Codul penal și ținând cont de dispozițiile art. 75-78 din Codul penal [14]. Prin urmare, procurorul trebuie să individualizeze pedeapsa în conformitate cu prevederile din Partea Specială și în strictă concordanță cu dispozițiile Părții Generale a Codului penal.

Procurorului îi revine sarcina de a individualiza corect pedeapsa, astfel încât aceasta să fie acceptabilă pentru instanță, raportată la suportul normativ al art. 16 din Codul Penal, în baza limitelor de pedeapsă prevăzute de legea penală și calculate conform art. 80 din Codul penal, adică reduse cu o treime, și să decidă aplicarea prevederilor art. 75-78 din Codul penal.

Categoriile pedepselor aplicate persoanelor fizice sunt enumerate în Codul penal într-o anumită ordine: de la cea mai blândă – amendă – până la cea mai severă – detențiunea pe viață. Conform criteriilor generale de individualizare a pedepsei (art. 75 CP), o pedeapsă mai severă dintre cele alternative prevăzute pentru săvârșirea infracțiunii se stabilește numai atunci când o pedeapsă mai blândă nu va asigura atingerea scopului pedepsei [15]. În plus, pe lângă criteriile generale de individualizare, la negocierea pedepsei, quantumului și modalității de executare, procurorul ia în considerare și următoarele circumstanțe:

• Voința învinuitului de a coopera la efectuarea urmăririi penale.

• Recunoașterea vinovăției și voința liber exprimată.

• Natura și gravitatea acuzației înaintate.

• Pericolul public prezentat de învinuit.

• Interesul public de a obține o judecare mai operativă cu cheltuieli mai reduse.

• Comportamentul învinuitului în ceea ce privește repararea prejudiciului cauzat prin infracțiune.

La individualizarea pedepsei, procurorul trebuie să aibă în vedere că enumerarea circumstanțelor atenuante în art. 76 din Codul Penal nu este limitativă. Ca circumstanțe de individualizare a pedepsei, în sensul atenuării acesteia și în conformitate cu art. 76 alin. (2) din Codul Penal, pot fi recunoscute, de exemplu: consimțământul victimei, motivul de compătimire cu care a acționat vinovatul, întreținerea părinților inapți de muncă etc [16].

Când sunt constatate circumstanțe atenuante la săvârșirea infracțiunii, cerințele art. 78 alin. (1) din Codul Penal se aplică numai asupra pedepsei principale, care poate fi redusă sau schimbată, însă doar în limitele prevăzute de lege. Reducerea pedepsei, în cazurile prevăzute de lit. a) sau b), trebuie să fie proporțională cu numărul circumstanțelor atenuante. O pedeapsă redusă până la minimul prevăzut de sancțiune este considerată echitabilă atunci când se constată un cumul de circumstanțe atenuante, conform art. 76 din Codul Penal.

Este important ca procurorii să țină cont și de prevederile art. 78 alin. (2) din Codul Penal, care stipulează că: „în cazul în care instanța de judecată constată circumstanțe atenuante la săvârșirea infracțiunii, pedeapsa complementară care nu este obligatorie („cu sau fără”) poate fi înlăturată”. Pedeapsa complementară obligatorie poate fi înlăturată numai în condițiile art. 79 alin. (1) din Codul Penal. Astfel, conform art. 78 alin. (5) din Codul Penal, dacă există circumstanțe atenuante excepționale, pedeapsa poate fi aplicată conform prevederilor art. 79 din Codul Penal.

Conform art. 77 din Codul Penal, enumerarea circumstanțelor agravante are caracter exhaustiv. În cazul circumstanțelor agravante, înăsprirea pedepsei este facultativă. Potrivit prevederilor art. 78 alin. (3) din Codul Penal, dacă există circumstanțe agravante, se poate aplica pedeapsa maximă prevăzută la articolul corespunzător din Partea Specială a Codului Penal (de exemplu, când inculpatul are recidivă simplă, periculoasă sau deosebit de periculoasă). Circumstanțele agravante produc efecte numai asupra pedepselor principale.

În situația unui concurs de circumstanțe agravante și atenuante, determinarea duratei și cuantumului pedepsei în limitele prevăzute de lege este lăsată la discreția instanței de judecată. Reducerea pedepsei până la minimul prevăzut sau majorarea acesteia până la maximul prevăzut de articolul corespunzător din Partea Specială a Codului penal nu este obligatorie.

În conformitate cu art. 79 din Codul Penal, stabilirea unei pedepse sub limita minimă sau aplicarea unei pedepse mai blânde decât cele prevăzute în sancțiunea articolului corespunzător, se permite doar în considerarea personalității inculpatului, în prezența circumstanțelor excepționale. Aceste circumstanțe excepționale trebuie să fie legate de scopul, motivele, rolul inculpatului și comportamentul acestuia înainte, în timpul și după săvârșirea infracțiunii. Astfel de împrejurări trebuie să reducă esențial gravitatea faptei și a consecințelor sale, și pot include aspecte precum gradul de invaliditate (I, II), merite deosebite față de societate sau alte circumstanțe de importanță majoră [17].

Concomitent, procurorii trebuie să examineze posibilitatea eliberării de pedeapsa penală prin aplicarea condamnării cu suspendarea condiționată a executării pedepsei, conform art. 90 din Codul Penal, sau condamnarea cu suspendarea parțială a executării pedepsei cu închisoarea, conform art. 90¹ din Codul Penal. În cazul minorilor, la stabilirea pedepsei sub

formă de închisoare, trebuie respectate prevederile art. 70 alin. (3) din Codul Penal, care stipulează că pentru persoanele care nu au împlinit vârsta de 18 ani la data săvârșirii infracțiunii, termenul închisorii se stabilește din maximul pedepsei prevăzute de legea penală pentru infracțiunea săvârșită, redus la jumătate. Pentru persoanele care au împlinit vârsta de 18 ani, dar nu au împlinit vârsta de 21 de ani, și care au săvârșit infracțiunea în această perioadă, maximul pedepsei se reduce cu o treime, conform art. 70 alin. (3¹) din Codul Penal.

În cazul aplicării pedepsei pentru infracțiunea neconsumată (pregătire sau tentativă), mărirea pedepsei pentru pregătirea unei infracțiuni care nu constituie recidivă nu poate depăși jumătate din maximul celei mai severe pedepse prevăzute în articolul corespunzător din Partea Specială a Codului penal pentru infracțiunea consumată. Pentru tentativa de infracțiune care nu constituie recidivă, pedeapsa nu poate depăși trei pătrimi din maximul celei mai severe pedepse (conform art. 81 din Codul Penal). Pentru pregătirea și tentativa de infracțiune, detențiunea pe viață nu poate fi aplicată.

În ceea ce privește stabilirea corectă a pedepsei în caz de recidivă a infracțiunilor, este necesară investigarea circumstanțelor care confirmă existența recidivei, luând în considerare antecedentele penale care nu au fost stinse sau anulate pentru infracțiuni comise cu intenție. Conform art. 82 alin. (1) din Codul Penal, la aplicarea pedepsei pentru recidivă periculoasă și recidivă deosebit de periculoasă se ține cont de numărul, caracterul, gravitatea și urmările infracțiunilor comise anterior, de circumstanțele care au determinat insuficiența pedepsei anterioare pentru corectarea vinovatului, precum și de caracterul, gravitatea și urmările noii infracțiuni. Mărirea pedepsei pentru recidiva periculoasă și deosebit de periculoasă nu poate fi mai mică de o treime din maximul pedepsei prevăzute în articolul corespunzător din Partea Specială a Codului Penal.

Conform art. 34 alin. (5) din Codul Penal, la stabilirea stării de recidivă nu se iau în considerare antecedentele penale pentru: a) fapte săvârșite în timpul minoratului; b) infracțiuni comise din imprudență; c) fapte care nu constituie infracțiuni conform Codului Penal; d) antecedente penale stinse sau în caz de reabilitare, în conformitate cu prevederile art. 111 și 112 din Codul Penal; e) cazurile în care persoana a fost condamnată cu suspendarea condiționată a executării pedepsei și aceasta nu a fost anulată în conformitate cu art. 90 alin. (9)-(11) din Codul Penal.

Astfel, prin respectarea acestor criterii și excluderi, se asigură aplicarea unei pedepse echitabile și conforme cu legislația penală, reflectând atât circumstanțele specifice ale cazului, cât și personalitatea și comportamentul inculpatului.

Procurorii au responsabilitatea de a individualiza precis pedeapsa penală pentru învinuit în situațiile în care acesta a comis multiple infracțiuni, fără a fi fost anterior condamnat pentru niciuna dintre ele. În astfel de cazuri, pedepsele se cumulează integral sau parțial, conform art. 84 din Codul Penal.

De asemenea, art. 85 din Codul Penal stipulează că dacă, după pronunțarea sentinței, dar înainte de executarea completă a pedepsei, condamnatul comite o nouă infracțiune, partea neexecutată a pedepsei anterioare se va adăuga integral sau parțial la pedeapsa aplicată prin noua sentință.

Conform art. 87 alin. (1) din Codul Penal, în cazurile de concurs de infracțiuni sau cumul de sentințe, procurorii trebuie să aplice regula echivalenței: unei zile de închisoare îi corespund 4 ore de muncă neremunerată în folosul comunității. Celelalte pedepse, cumulate cu închisoarea, se execută independent.

În mod obligatoriu, limitele pedepsei trebuie să fie acceptate și aprobate în scris de către procurorul ierarhic superior [18]. Rolul acestuia este esențial, purtând responsabilitatea verificării și controlului ierarhic superior privind individualizarea corectă a categoriei, cuantumului și modului de executare a

pedepsei. Procurorul ierarhic superior are obligația de a verifica dacă pedeapsa a fost stabilită în conformitate cu limitele prevăzute de art. 80 din Codul Penal și dacă s-a ținut cont de prevederile art. 75-78 din Codul Penal.

Aprobarea Acordului de către Procurorul ierarhic superior. Acordul de recunoaștere a vinovăției este necesar a fi aprobat de către procurorul ierarhic superior, care este obligat să verifice respectarea legii la încheierea acestuia. Noțiunea de procuror ierarhic superior este definită la art. 6 pct. 37¹) CPP, coroborat cu art. 53¹ CPP și art. 13 din Legea cu privire la Procuratură nr. 3 din 25.02.2016.

După aprobarea scrisă a acordului de către procurorul ierarhic superior, procurorul care a încheiat acordul trebuie să trimită cauza în judecată împreună cu acordul de recunoaștere a vinovăției. La dosar se anexează informații privind durata urmăririi penale, măsurile preventive aplicate, durata arestării preventive, corpurile delictive și locul lor de păstrare, măsurile de ocrotire, alte măsuri procesuale, precum și cheltuielile judiciare.

Conform art. 505 alin. (4) CPP, în cazul încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției, procurorul nu întocmește rechizitoriul pentru învinuitul cu care a încheiat acordul. Aceste prevederi sunt stabilite pentru a proteja drepturile legale ale inculpatului și pentru a asigura integritatea procesului de recunoaștere a vinovăției, întărind astfel principiile de justiție și echitate procedurală.

În cadrul proces, procurorul ierarhic superior trebuie să decidă, pe baza intimei sale convingeri, dacă pedeapsa negociată este justificată sau dacă este nejustificată de blândă în raport cu personalitatea învinuitului și gravitatea infracțiunilor imputate acestuia. Dacă, după trecerea controlului ierarhic, procurorul superior este de acord cu limitele pedepsei, acesta le va aproba în scris.

Legea nu specifică în mod explicit procedura în cazul în care procurorul ierarhic superior nu este de

acord cu limitele pedepsei. Totuși, din interpretarea sistemică a prevederilor art. 53¹ alin. (2) lit. j) CPP, reiese că procurorul ierarhic superior are atribuția de a returna dosarele penale procurorilor ierarhic inferiori cu indicațiile sale scrise. Aceste indicații trebuie să privească stabilirea legală, corectă și echitabilă a limitelor de pedeapsă și sunt obligatorii pentru procurorii ierarhic inferiori [19]. Procurorul are dreptul de a refuza executarea unei indicații pe care o consideră vădit ilegală [20].

Această formalitate este impusă de prevederile Codului de Procedură Penală, conform cărora efectele acordului de recunoaștere a vinovăției sunt supuse avizului procurorului ierarhic superior. Prin efectele acordului se înțelege tipul și cuantumul pedepsei, modalitatea de executare a acesteia, precum și forma măsurii educative, toate acestea fiind supuse confirmării de către instanța de judecată [7, p. 59-64].

Înainte de trimiterea în judecată a cauzei cu acord de recunoaștere a vinovăției, materialele dosarului sunt prezentate învinuitului și apărătorului său, pentru a le permite să ia cunoștință de acestea, conform art. 293 și 294 CPP.

Concluzii

Din analiza dispozițiilor legale aplicabile, coroborate cu jurisprudența relevantă, rezultă că instituția acordului de recunoaștere a vinovăției contribuie pozitiv la asigurarea celerității procesului penal și la degrevarea instanțelor de cauzele aflate pe rol. Implicațiile practice ale acestei proceduri speciale sunt favorabile atât pentru justițiabili, cât și pentru autoritățile statului competente să aplice și să dispună în legătură cu această procedură.

Totuși, indiferent de acest fapt, în ceea ce privește drepturile la apărare, deși se consideră în general că acestea sunt bine protejate, inclusiv prin obligativitatea unei apărări temeinice, există anumite aspecte care ridică semne de întrebare asupra acestei concluzii. Aceste aspecte se referă, în prin-

cipal, la tarifele impuse sau la oferta de tip „*take it or leave it*”, care limitează posibilitățile de negociere, precum și la larga discreție de care dispune procurorul în momentul inițierii negocierilor și încheierii unui acord. Aceste aspecte sunt inerente naturii negocierii vinovăției, care implică diverse motivații ale părților atunci când propun sau acceptă o negociere, condiționată de recunoașterea vinovăției și stabilirea pedepsei.

Subsecvent consider, implicarea instanței în procedura de negociere propriu-zisă, similară cu modelul din dreptul german, ar putea reprezenta o soluție eficientă.

În final, procedura acordului de recunoaștere a vinovăției servește ca o metodă simplificată de examinare a cauzelor penale, accelerând procesul judiciar, susține drepturile acuzatului prin posibilitatea negociată a unei pedepse mai ușoare, reflectând un angajament solid pentru respectarea drepturilor sale, iar ca alternativă la procesul judiciar tradițional, oferă numeroase avantaje, inclusiv reducerea duratei proceselor, diminuarea costurilor judiciare și administrarea mai eficientă a resurselor instanțelor judecătorești.

Referințe bibliografice

1. Cauza Deweer c. Belgia , nr. 6903/75, Hotărârea 27. 2.1980, disponibil pe: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-57469%22%5D%7D>}, accesat la: 08.06.2024.
2. Cauza Natsvlishvili și Togonidze împotriva Georgiei , nr. 9043/05, Hotărârea 29. 4. 2014., CEDO, 2014-II, p. 26, disponibil pe: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-153567%22%5D%7D>}, accesat la: 08.06.2024.
3. Proceduri de soluționare extrajudiciară în justiția penală: avantaje și riscuri, Doc. 14371, 29 iunie 2017, <https://pace.coe.int/en/files/25041> , accesat 08.06.2024 .
4. Rezoluția 2245 (2018), Proceduri de soluționare extrajudiciară în justiția penală: avantaje și riscuri, 12 oc-

tombrie 2018, <https://pace.coe.int/en/files/25041> accesat la 08.06.2024.

5. <https://www.justia.com/criminal/plea-bargains/>, accesat la 08.06.2024.

6. Legea R.Moldova Nr. 83 din 14-04-2023 pentru modificarea unor acte normative. Publicat la 02.05.2023 în Monitorul Oficial Nr. 154 art. 240, disponibil pe: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136756&lang=ro, accesat la data de 31.05.2024.

7. IUGAN, Andrei Viorel. *Acordul de recunoaștere a vinovăției*. București: Editura Universul Juridic, 2015.

8. ROTARU, Vasile. *Aplicarea prevederilor Legale privind Acordul de recunoaștere a vinovăției. Îndrumar pentru avocați*. Chișinău, 2013.

9. KARAS, Ivičević, Elizabeta; NOVOKMET, Ante; MARTINOVIĆ, Igor. Judgment based on agreement of the parties in Croatian law: a critical analysis from the comparative legal perspective. In: *Pravni vjesnik*, 2021, 37. <https://hrcak.srce.hr/ojs/index.php/pravni-vjesnik/article/view/13429>, accesat la data de 31.05.2024.

10. Pct.1.2. a Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție din 24.12.2010 „Privind judecarea cauzelor penale în procedura acordului de recunoaștere a vinovăției”.

11. Pct.13. a Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 6 din 24 decembrie 2010 privind judecarea

cauzelor penale în procedura acordului de recunoaștere a vinovăției.

12. Art.504 alin.(5) Cod de procedură penală a RM.

13. CAPMARI, Alexandru. Asemănări și deosebiri între acordul de recunoaștere a vinovăției și art. 364¹ CPP – judecarea pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală. În: *Materialele Conferinței „Integrare prin cercetare și inovare”*. Chișinău, 9-10 noiembrie 2017.

14. Art.505 alin.(3) Cod de procedură Penală a RM.

15. Pct. 4) a Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție nr.8 din 11.11.2013 cu privire la unele chestiuni ce vizează individualizarea pedepsei.

16. Pct. 5 a Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție nr.8 din 11.11.2013 cu privire la unele chestiuni ce vizează individualizarea pedepsei.

17. Pct.11 a Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție nr.8 din 11.11.2013 cu privire la unele chestiuni ce vizează individualizarea pedepsei.

18 Art.505 alin.(1) Cod de procedură Penală a RM.

19 Art.13 alin.(2) a Legii nr.3 din 25.02.2016 cu privire la procuratură: Indicațiile procurorului ierarhic superior se formulează în scris, în conformitate cu legea și sînt obligatorii pentru procurorii ierarhic inferiori.

20. Art.13 alin.(4) a Legii nr.3 din 25.02.2016 cu privire la procuratură.